

การเพิ่มการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐด้านการพัฒนาอาชีพของผู้พิการ
ด้วยกลุ่มเครือข่าย: กรณีศึกษาสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด
Improvement in Accessibility to Professional Development Welfare of Persons with
Disabilities by Social Network: A Case Study of the Association
of the Blind and Persons with Disabilities, Roi-Et Province

วีระชัย อักษรินทร์^{1*} อจิรภาส เพียรขุนทด²

Weerachai Arsarin^{1*} Ajirapa Pienkhuntod²

Corresponding author's E-mail: Tum5208@gmail.com¹

(Received: May 11, 2021; Revised: July 6, 2021; Accepted: October 1, 2021)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งตอบคำถามการวิจัยที่ว่า สมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด ช่วยเพิ่มการเข้าถึงสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้พิการในจังหวัดร้อยเอ็ดได้อย่างไร งานวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนจากสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลโนนชัยศรี อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด และเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดร้อยเอ็ด ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มการเข้าถึงสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพของผู้พิการของรัฐด้วยกลุ่มเครือข่าย ทำให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงสวัสดิการด้านอาชีพผ่านสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด สมาคมฯ มีบทบาทหลัก 2 ประการ ได้แก่ การจัดทำฐานข้อมูลคนพิการ และการติดตามและดูแลผลประโยชน์ให้แก่ผู้พิการในจังหวัดร้อยเอ็ด นอกจากนี้ สมาคมฯ ยังมีส่วนช่วยผู้พิการให้สามารถ 1) เข้าถึงเงินอุดหนุนเพื่อการจัดอบรมด้านการพัฒนาอาชีพ ปีละ 50,000 บาท จาก 3 หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน จังหวัดร้อยเอ็ด เทศบาลตำบลโนนชัยศรี ซึ่งสมาคมฯ ใช้จัดโครงการอบรมด้านการพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้พิการใน จังหวัดร้อยเอ็ด และเป็นการเตรียมความพร้อมให้ความรู้ก่อนประกอบอาชีพที่เหมาะสมแก่ผู้พิการและสมาคมฯ และ 2) เข้าถึงเงินกู้ไม่มีดอกเบี้ยเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ โดยสมาคมฯ เป็นตัวเชื่อมประสานให้ผู้พิการที่เป็นสมาชิกให้สามารถเข้าถึงเงินกู้ยืมจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ และให้การประกอบอาชีพอิสระประสบความสำเร็จและมีรายได้ที่มั่นคง ซึ่งเป็นการกักเงินที่ไม่เสียดอกเบี้ยตลอดระยะเวลา 5 ปี

คำสำคัญ: สวัสดิการสังคม การพัฒนาอาชีพ ผู้พิการ สมาคม เครือข่าย

Abstract

This research held a research question that how did the Association of the Blind and Persons with Disabilities improve the professional development of persons with disabilities in Roi-Et province? This research used in-depth interview to gather information from representatives from the Association of the Blind and Disability person Roi-Et province, local government officials from the Nonchaisri sub-district, Ponthong district, Roi-Et province, officials from the Social Development and Human Security Office, Roi-Et province, and officials from the Department of Skill Development, Roi-Et province. The gathered information then was analyzed along with information from secondary research and documents.

¹ นักศึกษามหาบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Master's Candidate, Master of Public Administration, College of Local Administration, Khon Kaen University

² Lecturer, College of Local Administration, Khon Kaen University

The results found that the Association of the Blind and Persons with Disabilities helped improved the professional development of persons with disabilities in Roi-Et province. Persons with disabilities could access to professional development via the association's programs. The association had 2 main roles, which were creating of database of persons with disabilities and following up and looking out for benefits of persons with disabilities disability person in Roi-Et province. Moreover, with the association's assistance, the persons with disabilities could: 1) access to funding of 50,000 bath per year for skill development trainings from 3 government departments (the Social Development and Human Security, Skill Development, and the local government of Nonchaisri sub-district, Ponthong district, Roi-Et province; and 2) access to loans without interests (for 5 years) from the Career Development for Persons with Disabilities Fund for a career setup, which was coordinated by the association to ensure that the loans used for career advancement and better earning of persons with disabilities.

Keywords: social welfare, professional development, persons with disabilities, association, partnerships

ความเป็นมาของปัญหา

การจัดสวัสดิการสังคม (Social welfare) เป็นหน้าที่สำคัญของรัฐที่ต้องดูแลรับผิดชอบประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนให้สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมขั้นพื้นฐานได้ สวัสดิการสังคมสามารถจัดในรูปแบบโครงการหรือบริการจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยจัดขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิตให้แก่ประชาชน (ระพีพรรณ คำหอม, 2549) ผู้พิการเป็นกลุ่มคนต้องพึ่งพิงสวัสดิการสังคมและความช่วยเหลือจากรัฐ เพราะเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางและเผชิญความเสี่ยงในหลากหลายมิติ ที่เป็นผลมาจากข้อจำกัดทางกายภาพและสุขภาพของตน

รัฐบาลทุกสมัยได้ให้ความสำคัญกับการดูแลผู้พิการ มีนโยบายต่างๆ เพื่อปรับปรุง พัฒนาบริการสาธารณะและสวัสดิการของรัฐให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้พิการ ทำให้ผู้พิการได้รับบริการและความช่วยเหลือตามสิทธิขั้นพื้นฐาน สามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีอาชีพ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีเช่นคนทั่วไปได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพให้กับผู้พิการจึงเป็นหนทางหนึ่งที่ภาครัฐดำเนินการมาโดยตลอด ถึงแม้ว่าการส่งเสริมอาชีพให้แก่ผู้พิการเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของภาครัฐ แต่การดำเนินงานเพียงลำพังอาจจะไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้พิการได้อย่างรวดเร็ว ทั่วถึง และเท่าเทียม ด้วยสาเหตุนี้ หน่วยงานภาครัฐ

จึงต้องร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน และเครือข่ายผู้พิการ ไม่ว่าจะ เป็นเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการ เช่น มูลนิธิ และสมาคมคนตาบอดและผู้พิการ ในการจัดสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพให้แก่ ผู้พิการในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทของสมาคมคนตาบอดและคนพิการในการเพิ่มการเข้าถึงสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้พิการในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นการถอดบทเรียน และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเครือข่าย ผู้พิการในการจัดสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้พิการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด ในการจัดสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพแก่คนพิการ
2. เพื่อศึกษาการเข้าถึงบริการ ทรัพยากร และโอกาส ของคนพิการจากหน่วยงานรัฐผ่านสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 บทความงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กึ่งโครงสร้าง โดยการสังเคราะห์จากข้อมูลศึกษาเอกสาร (Document research) ที่เป็นแหล่งข้อมูล ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนพิการ
3. แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการของคนพิการ
4. แนวคิดเกี่ยวกับอาชีพของคนพิการ
5. แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ของคนพิการ

ขั้นตอนที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนจาก สมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด (6 คน) เป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด เจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบล โนนชัยศรี อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดร้อยเอ็ด (เทศบาลตำบลโนนชัยศรี เป็นต้นแบบที่ดีที่ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำต่างๆ ให้กับคนพิการในเรื่องของการจัดตั้งกลุ่มสมาคมขึ้นมา ทำให้สมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด มีความเข้มแข็งมากกว่าสมาคมกลุ่มอื่นๆ) เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด และเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานหลักในการปฏิบัติงานในพื้นที่อีกด้วย

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยออกแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง และกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานงานไปยังสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับงานการส่งเสริมอาชีพคนพิการที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ โดยใช้ 2 วิธีคือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นแบบกึ่งโครงสร้างและไม่เป็นโครงสร้าง ซึ่งทำให้สามารถสัมภาษณ์ถึงประเด็นอื่นๆ ได้ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิเคราะห์แบบแก่นสาระ

ผลการวิจัย

สมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 การจัดตั้งและการดำเนินงานของสมาคมฯ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน

พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐหลักที่มีภารกิจในการจัดสวัสดิการให้ผู้พิการ สมาคมฯ ทำหน้าที่เป็นช่องทางให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของผู้พิการ และเป็นศูนย์กลางรับบริการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐต่างๆ ที่จัดงบประมาณและความช่วยเหลือในรูปแบบเงินอุดหนุนและเงินกู้ไม่มีดอกเบี้ยให้แก่ผู้พิการ เพื่อดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการให้ดียิ่งขึ้น สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ที่ผู้พิการสามารถเข้าถึงได้โดยผ่านสมาคมฯ มีดังนี้

1. บทบาทของสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด ในการจัดสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพแก่ผู้พิการ ผลการศึกษาพบว่า

1.1 การจัดทำฐานข้อมูลผู้พิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำฐานข้อมูลผู้พิการด้านการส่งเสริมอาชีพ และสามารถประสานงานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้พิการได้อย่างครบวงจร และเพื่อให้การประกอบอาชีพของผู้พิการนั้น ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการทำฐานข้อมูลของสมาคมฯ ดังนั้น “ทางสมาคมฯได้ให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำฐานข้อมูลผู้พิการด้านการส่งเสริมอาชีพและสามารถประสานงานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้พิการได้ และข้อมูลนี้สามารถนำข้อมูลไปพัฒนาต่อได้อีกด้วย” เสาวนีย์ บุนผาติ (2564) การจัดทำฐานข้อมูลดังกล่าวนี้ มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนและติดตามการบังคับใช้กฎหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการภายในจังหวัด รวมทั้งผลักดันให้มีการผนวกรวมประเด็นผู้พิการเข้าสู่อการพัฒนากระแสหลักและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรของผู้พิการให้สามารถทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิผู้พิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การติดตามและดูแลผลประโยชน์ให้แก่ ผู้พิการ สมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด มีคณะกรรมการบริหารสมาคมฯ ที่มาจากการเลือกตั้งของสมาชิก ประกอบด้วย ตำแหน่งประธาน รองประธาน เหนือญิก บัญชี เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ และคณะบริหารจัดการที่ดำเนินการแก้ไขปัญหาสมาคมฯ อำนวยความสะดวก การให้ความรู้ การกำกับ

ติดตาม การรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกและสวัสดิการต่างๆ มีการรายงานผลการดำเนินงานจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย รายงานงบท่างการเงินทุกครั้งที่มีการประชุมใหญ่สามัญ ประจำปีและมีกรรมการตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานนั้นเป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้

บทบาทสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งของสมาคมฯ คือ การเป็นตัวเชื่อมให้ผู้พิการที่เป็นสมาชิกของสมาคมฯ ได้เข้าถึงเงินกู้ยืมจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการที่ทางสมาคมฯ ได้จัดตั้งขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้พิการ และเพื่อให้การประกอบอาชีพอิสระของผู้พิการประสบความสำเร็จและมีรายได้ที่มั่นคง

นอกจากนี้ผลของการศึกษาบทบาทของสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ดในการจัดสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพแก่ผู้พิการ พบว่าเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ของ คนพิการ

2. การเข้าถึงบริการ ทรัพยากร และโอกาสของผู้พิการจากหน่วยงานรัฐผ่านสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

2.1 เงินอุดหนุนเพื่อการจัดอบรมด้านการพัฒนาอาชีพ หน่วยงานรัฐ 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดร้อยเอ็ด และเทศบาลตำบลโนนชัยศรี ให้การสนับสนุนงบประมาณเงินอุดหนุน ปีละ 50,000 บาท ให้กับสมาคมฯ เพื่อจัดโครงการอบรมด้านการพัฒนาอาชีพให้กับผู้พิการในจังหวัดร้อยเอ็ด และยังเป็นเตรียมความพร้อมให้ความรู้ก่อนประกอบอาชีพที่เหมาะสมแก่ผู้พิการ และสมาคมฯ ยังได้มีการพัฒนาบทบาทในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอาชีพที่ตรงกับความต้องการของผู้พิการ และจัดทำหลักสูตรการฝึกอาชีพที่สามารถต่อยอดอาชีพให้แก่ผู้พิการ โดยมีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอาชีพผู้พิการในรูปแบบของหลักสูตรประกอบไปด้วยหลักสูตรการฝึกอาชีพระยะสั้น - ระยะยาวตั้งแต่ 3 วัน จนถึง 1 สัปดาห์ เพื่อให้เนื้อหาหลักสูตรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความพิการแต่ละประเภทแต่ละอาชีพทางสมาคมฯ ได้จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้พิการ มีดังนี้

2.1.1 โครงการฝึกอาชีพในการซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้พิการ โดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดร้อยเอ็ด จัดอบรมใช้เวลาจัดฝึกอบรมโครงการ 7 วัน

2.1.2 โครงการฝึกอาชีพการตัดผมเพื่อเป็นช่างตัดผมสำหรับผู้พิการ จัดฝึกอบรมโดย เทศบาลตำบลโนนชัยศรี ร่วมกับร้านเพื่อนผมในการให้ความรู้ ทักษะต่างๆ แก่ผู้พิการ

2.1.3 หลักสูตรฝึกอาชีพการตัดเสื้อผ้า และหลักสูตรฝึกอาชีพทวนดแดนไทยแก่ผู้พิการ จัดอบรมโดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1.4 โครงการฝึกอบรมการทำพรมเช็ดเท้าจากเศษผ้า จัดโครงการและให้ความรู้โดยเทศบาลตำบลโนนชัยศรี

2.1.5 โครงการฝึกอบรมสำหรับผู้พิการหลักสูตรการสานตะกร้าเชือกมัดฟาง โครงการฝึกอบรมหลักสูตรการสานตะกร้าพลาสติก โครงการฝึกอบรมอาชีพทำพรมเช็ดเท้า และถักสานเปลนอนจากเศษผ้า โครงการฝึกอบรมสำหรับผู้พิการหลักสูตรการฝึกอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า กระเป๋า และรองเท้า จัดโดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ดร่วมกับเทศบาลตำบลโนนชัยศรี

2.1.6 โครงการอบรมความรู้ช่องทางการประกอบอาชีพแนวใหม่ต่อยอดการทำธุรกิจ เพื่อขยายกิจการให้แก่ผู้พิการ เช่น การทำกิจการเพื่อสังคมเพื่อคนพิการ (Social Enterprise: SE) ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติโดยหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขออนุญาตประกอบกิจการ เพื่อสังคม พ.ศ. 2561 การรวมกลุ่มประกอบอาชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การทำการเกษตร สมาร์ทฟาร์มเมอร์ การขายของ Online การทำแผนธุรกิจ เป็นต้น

ดังนั้น หากผู้พิการต้องการของบประมาณสนับสนุนหรือโครงการต่างๆ จากหน่วยงานรัฐจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มชมรม และสมาคม โดยจะต้องขอจดทะเบียนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเป็นผู้รับรองการจัดตั้งเพื่อนำมาแนบในเอกสารในการเขียนโครงการของบประมาณในการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพผู้พิการกับหน่วยงานรัฐ โดยปกติสมาคมฯ จะได้โครงการจาก พมจ.ร้อยเอ็ด ประมาณปีละ 3-4 โครงการ และ พมจ.ร้อยเอ็ด จะให้งบประมาณกับสมาคมฯ มาบริหารจัดการเอง ทำให้สมาคมฯ สามารถหาวัสดุ อุปกรณ์ และวิทยากร ตามความต้องการได้ ดังนั้นสมาคมคนตาบอด

และคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ดจึงทำหน้าที่หลักในการของบประมาณจากหน่วยงานรัฐเพื่อนำงบประมาณที่ได้มาจัดโครงการฝึกอบรมให้แก่ผู้พิการต่อไป

การฝึกอบรมพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้พิการยังสามารถพัฒนาบุคลากรในสมาคมฯ ในการพัฒนาศักยภาพองค์ความรู้ในด้านการสร้างอาชีพแก่ผู้พิการที่มีความสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ หรือเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมให้แก่สมาชิกในสมาคมและกลุ่มต่างๆ ที่สนใจ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ พร้อมทั้งยังนำเอาสินค้าจากกลุ่มต่างๆ มาจำหน่ายอีกด้วย ดังความคิดเห็นจากคำสัมภาษณ์ เช่น “มีการติดต่อจากกลุ่มแม่บ้านให้ไปเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมทำพรมเช็ดเท้าจากเศษผ้าก็ได้ชั่วโมงละ 300 บาท และก็มีจากหน่วยงานอื่นติดต่อเข้ามาให้ไปเป็นวิทยากรหลายที่” เสาวนีย์ นุบผาดี (2564)

นอกจากนี้ การฝึกอบรมอาชีพให้ผู้พิการจนเกิดความชำนาญ และผู้พิการได้นำความรู้ที่ได้มาถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่บุคคลอื่นได้ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้พิการในทางอ้อม และยังทำให้ผู้พิการเกิดการภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น

2.2 เงินกู้ไม่มีดอกเบียเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ สมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นตัวเชื่อมให้ผู้พิการที่เป็นสมาชิกสมาคมฯ ได้เข้าถึงเงินกู้ยืมจากกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จำนวนเงินกู้ยืมที่ผู้พิการสามารถกู้ยืมได้ คือ

2.2.1 ผู้พิการสามารถกู้ได้คนละไม่เกิน 30,000 บาท

2.2.2 หากผู้พิการมีความประสงค์ที่จะกู้ยืมเงินเกินกว่าวงเงินที่กำหนด ให้มีการพิจารณาเป็นรายๆ ไป โดยไม่เกิน 60,000 บาท

การกู้เงินที่ไม่เสียดอกเบี้ยตลอดระยะเวลา 5 ปี และผ่อนชำระภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี ดังนั้นหากคำนวณที่เงินกู้ 30,000 บาท ก็เท่ากับว่า จะต้องจ่ายคืนปีละ 6,000 บาท หรือเดือนละ 500 บาทต่อเดือน จึงนับได้ว่าทางสมาคมฯ จัดตั้งกองทุนคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด นี้ขึ้นมาสามารถช่วยสร้างโอกาสการเข้าถึงเงินทุนให้ผู้พิการได้ ดังความคิดเห็นได้จากคำสัมภาษณ์นี้ “ผมได้ยืมเงินจากกองทุนฯ มาลงทุนซื้อเศษผ้ามาสานเปลชาย ถ้าไม่มีกองทุนฯ ที่ทาง

สมาคมฯ จัดขึ้น ผมก็ไม่รู้ จะหาเงินจากทางไหนมาซื้อเศษผ้า ผมดีใจมาก ที่ทำให้ผมมีรายได้” ประมวล เจริญเขต (2564)

ตั้งแต่มีการจัดตั้งกองทุนฯ สมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด มีผู้พิการที่ได้รับเงินกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ จากกองทุนฯ เพิ่มขึ้นจาก 52 คน มาเป็น 286 คน จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 348 คน ในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 82.18 จากจำนวนทั้งหมดจำนวนคนที่เพิ่มขึ้นนี้แสดงให้เห็นว่า จำนวนผู้พิการมีความต้องการเงินทุนเพื่อนำมาประกอบอาชีพมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และผู้พิการเหล่านี้ไม่สามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่นๆ ได้ ดังนั้น การมีกองทุนฯ เพื่อให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ และมีระบบการบริหารจัดการ ติดตาม และประเมินผลผู้พิการที่กู้ยืมเงินทุนไปประกอบอาชีพจากกองทุนฯ ของสมาคมฯ อย่างมีประสิทธิภาพ สมาคมฯ จึงสามารถเชื่อมต่อกับผู้พิการในจังหวัดร้อยเอ็ดไปสู่บริการ ทรัพยากร และโอกาสต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ ฐานข้อมูลของสมาคมฯ ยังสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการ และการประกอบอาชีพมีรายได้อย่างมั่นคงต่อไป

นอกจากนี้ผลของการเข้าถึงบริการ ทรัพยากร และโอกาส ของผู้พิการจากหน่วยงานรัฐผ่านสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการของคนพิการ

อภิปรายผล

บทบาทของสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ดในการจัดสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพแก่ผู้พิการ จากผลการศึกษาพบว่า การจัดทำฐานข้อมูลผู้พิการ โดยทางสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำฐานข้อมูลผู้พิการด้านการส่งเสริมอาชีพและสามารถประสานงานข้อมูล ศึกษา วิเคราะห์ สํารวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้พิการ และสถานการณ์เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้พิการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการรวมทั้งจัดทำแผนงาน และผลักดันยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ รวมทั้งติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานด้านผู้พิการต่อไป

ส่วนบทบาทในด้านการติดตามและดูแลผลประโยชน์ให้แก่ผู้พิการ ผู้นำสมาคม หรือผู้แทนสมาคม มีความเสียสละและอดทน มีการบริหารงานด้วยความโปร่งใส มีคุณธรรม และมีกฎระเบียบข้อบังคับของสมาคม หรือวัฒนธรรมของสมาคมที่มีความชัดเจน มีการประชุมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ มีการแบ่งเงินปันผลอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้มีการปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมในหมู่สมาชิก ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (2557) ศึกษารูปแบบและแนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ เกิดการรวมกลุ่มกันมี 2 ลักษณะ ดังนี้ ลักษณะแรกเป็นการรวมตัวกันแบบไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้จดทะเบียนเป็นองค์กร ได้แก่ กลุ่มเพาะเห็ดสำหรับคนพิการ กลุ่มสตรีพิการ และลักษณะที่สองเป็นการรวมตัวกัน โดยมีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ ในรูปแบบของสมาคม/สหกรณ์ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรคนพิการผู้เลี้ยงแพะ กลุ่มอาชีพนวดสมาคมคนตาบอด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รูปแบบการรวมกลุ่มลักษณะที่ 2 นี้ มีกฎระเบียบและมีข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนว่าด้วยเรื่องของอาชีพที่จะดำเนินการนั้น การแบ่งปันผลประโยชน์รายได้ที่มาจากกรรวมกลุ่ม นอกจากนี้รูปแบบของการรวมกลุ่มทั้ง 2 ลักษณะเป็นการรวมกลุ่มของเครือข่ายความพิการเฉพาะประเภท และความพิการหลายๆ ประเภทในกลุ่มเดียวกัน

นอกจากนี้ผลของการศึกษาบทบาทของสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด ในการจัดสวัสดิการด้านการพัฒนาอาชีพแก่ผู้พิการ พบว่าเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ของคนพิการ สิทธิคนพิการในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ตามมาตรา 20 กล่าวไว้ว่า คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ

การเข้าถึงบริการ ทรัพยากร และโอกาสของผู้พิการจากหน่วยงานรัฐผ่านสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด จากผลการศึกษาพบว่า เงินอุดหนุนเพื่อการจัดอบรมด้านการพัฒนาอาชีพ การที่หน่วยงานรัฐเข้ามาให้ความสำคัญและมีบทบาทในการให้เงินอุดหนุนเพื่อให้ทางสมาคมฯ ได้จัดอบรมด้านการพัฒนาอาชีพให้แก่ผู้พิการ ฝึกอบรมให้ความรู้ทักษะต่างๆ เพื่อให้ผู้พิการมีความรู้และเกิดความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพมากขึ้น นับว่าเป็นโอกาสที่ดี

สำหรับผู้พิการทุกคนอย่างมากในการที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพเฉพาะทางต่างๆ เพื่อเป็นความรู้ในการนำไปประกอบเป็นอาชีพของตัวเองในอนาคตต่อไป ซึ่งสอดคล้อง จิตติมา คิมสุขศรี (2550) ได้นำเสนอบทบาทหน้าที่ของศูนย์ฟื้นฟูอาชีพผู้พิการ กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูอาชีพผู้พิการพระประแดง ซึ่งมี 3 ด้าน คือ 1) ด้านการบริการให้คำปรึกษา ด้านอาชีพแก่ผู้พิการในด้านต่างๆ 2) ด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพของผู้พิการ มีการจัดหลักสูตรการฝึกอาชีพให้กับผู้พิการ โดยการนำบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีรวมทั้งหาอุปกรณ์ในการเรียนการสอนและยังพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยด้วย 3) ด้านการดำเนินการสร้างและประสานเครือข่าย โดยเน้นให้คนในชุมชนสามารถดูแลผู้พิการในชุมชนของตนเองได้ ดังนั้น ศูนย์ฯ สามารถสร้างความรู้และทักษะตามความถนัดของความพิการแก่ผู้พิการเมื่อผู้พิการฝึกอบรมสำเร็จตามหลักสูตร สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพอิสระตามต้องการของผู้พิการได้

ในส่วนของ เงินกู้ไม่มีดอกเบี้ยเพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ ทางสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ทำให้ผู้พิการสามารถนำเงินกู้ยืมไปใช้ในการประกอบอาชีพ โดยที่เงินกู้ยืมจากกองทุนฯ ที่ทางสมาคมฯ จัดตั้งขึ้น โดยเงินกู้ไม่มีดอกเบี้ยตลอดระยะเวลาที่ผ่อนชำระกับทางกองทุน 5 ปี ซึ่งสอดคล้อง สุกลักษณ์ ภาวะ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ผลสำเร็จรูปในการประกอบอาชีพอิสระของคน พิการจากการกู้ยืมเงินของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ” พบว่า นอกเหนือไปจากการฝึกอาชีพ เงินทุนก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญของการประกอบอาชีพอิสระโดยเป็นปัจจัยพื้นฐานของการประกอบอาชีพ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการได้มีการจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการขึ้นมา ส่วนใหญ่ผู้พิการที่กู้เงินจากกองทุนฯ เพื่อนำเงินไปประกอบอาชีพ มีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ซึ่งวัดได้จากผู้พิการมีอาชีพ และผู้พิการมีรายได้เพิ่มขึ้นที่สามารถในการพึ่งพาตนเองได้ การให้บริการของกองทุนฯ เป็นประโยชน์ต่อผู้พิการอย่างมาก และยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น และทำให้ผู้พิการไม่ต้องพึ่งเงินนอก ระบบ อีกทั้งเป็นการให้กู้ยืมเงินโดยไม่มีดอกเบี้ยโดยไม่เป็นการเพิ่มภาระหนี้สินให้กับผู้พิการ

นอกจากนี้ผลของการเข้าถึงบริการทรัพยากร และโอกาสของผู้พิการจากหน่วยงานรัฐผ่านสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการของคนพิการกล่าวคือ ระเบียบ นโยบาย ผลประโยชน์และบริการ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการจัดบริการต่างๆ เป็นไป โดยสอดคล้องกับความต้องการของสังคมเป็นที่ยอมรับกันว่าสวัสดิการสังคมเป็นบริการพื้นฐานที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและถาวรเปลี่ยนแปลงจากสภาวะที่เคยยากลำบากไปสู่สิ่งคาดหวังว่าดีกว่ารวมไปถึงความอุดมสมบูรณ์ในที่สุด

สรุปผลการวิจัย

สมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยประสานและเชื่อมระหว่างผู้พิการและสวัสดิการรัฐและความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ จากหน่วยงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ เป็นหน่วยงานหลักที่มีภารกิจในการจัดสวัสดิการเพื่อผู้พิการ โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดร้อยเอ็ด ให้การสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินงานของสมาคมคนตาบอดและคนพิการ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงบริการด้านผู้พิการและสิทธิประโยชน์ของผู้พิการ ตลอดจนสนับสนุนและประสานงานให้หน่วยงานของรัฐจัดงบประมาณให้แก่สมาคมฯ เพื่อดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้ดียิ่งขึ้น ทำให้ผู้พิการมีการรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมฯ ได้สำเร็จ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐให้เข้ามาช่วยเหลือในด้านสวัสดิการต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านอาชีพสำหรับผู้พิการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สภาพการจัดสวัสดิการเป็นไปตามหน่วยงานต่างๆ ที่จัดบริการในแต่ละประเภทการจัดสวัสดิการด้านอาชีพ ผู้พิการส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในการเดินทางและความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการบริการ

2. ควรมีการติดตามผล ประเมินผลการเข้ารับบริการสวัสดิการของผู้พิการ เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้พิการได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา คิมสุขศรี. (2550). *องค์การทางสังคมและการฟื้นฟูสมรรถภาพ ด้านอาชีพคนพิการ: กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2549). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย (Social Welfare in Thai Society)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิคจำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). "องค์การแห่งการเรียนรู้และการจัดการความรู้". เอกสารสรุปการบรรยายในหลักสูตรการบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 1 สถาบันพระปกเกล้า 11 พฤษภาคม 2555. สมาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย. กฎหมายเพื่อคนพิการ. (กรุงเทพฯ: สมาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย, 2556), หน้า 41.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2557). *รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ*. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กรุงเทพฯ: ศรีการเมืองพิมพ์.
- สุกัลกษณ์ ภาวะ. (2547). *ผลสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการจากการกู้ยืมเงินของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ผู้ให้สัมภาษณ์

เสาวนีย์ บุปผาลิ. (มกราคม 7, 2564). ตำแหน่งประธานสมาคมฯ. [สัมภาษณ์].

ประมวล เจริญเขต. (มกราคม 7, 2564). [สัมภาษณ์].